

створила умов для розвитку мережевої церковності. Агресивна секуляризаційна ідеологія та культура ідолянства потребують від християнства побудови нової альтернативної щодо цього середовища нової церковної реальності та нової християнської культури. Теоретики постсекулярності мали надії, що християнська культура часів після-постмодерну та церковні рухи цієї нової доби виникатимуть більш-менш стихійно, користуючись падінням модерну та очевидною постійною кризою постмодерну. Однак все більше ознак того, що необхідними є свідомі зусилля, подібні до тих, що у богослов'ї були здійсненні каппадокійцями, засновниками Реформації, Шлейєрмахером. Ми бачимо успішну критику модерну починаючи з Карла Барта, постмодерну – починаючи з Девіда Харта, але ми не маємо позитивної програми. Вона постійно відшукується, в основному – шляхом переходу від одних утопічних надій до інших... Ми можемо приймати занадто мало із світської реальності для наших синтезів (помилка Барта) або занадто багато (помилка радикальної ортодоксії), але віднайдення можливого нового способу церковного життя постіндустріальної доби розпочнеться із визнання необхідності віднайти те, що є зернами «справжності» у сьогоденному людському житті (родина, дружба, любов, чесноти тощо) та елементами «справжності» у культурі сьогодення (наука в першу чергу).

УДК 172.4 : 282 : 327.33 : 271.3

Керстюк З.В.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

СОЛІДАРНІСТЬ ЦЕРКОВ В ІНІЦІАТИВАХ ЗАХИСТУ ХРИСТІЯН У КРАЇНАХ БЛИЗЬКОГО СХОДУ

У статті досліджено християнську солідарність у заходах та ініціативах стосовно допомоги християнам Близького Сходу, які зазнали переслідувань від радикальних ісламістів під час та після подій «Арабської весни». Проаналізовано виступи предстоятелів і представників різних християнських церков, які відзначають критичність ситуації для християн Близького Сходу та наполегливо звертаються до світової спільноти захистити християнство у колісці свого виникнення. Висвітлено різноманітні заходи й форми діяльності, які можуть допомогти переслідуваним християнам як у країнах їхнього проживання, так і на європейському континенті, куди вони змушені емігрувати в пошуках притулку та порятунку від радикальних дій ісламістів і політики дискримінації місцевої влади.

Ключові слова: *церковна солідарність, християни Близького Сходу, переслідування християн.*

Керстюк З.В. Солидарность церквей в инициативах защиты христиан в странах Ближнего Востока. В статье исследована христианская солидарность в мероприятиях и инициативах относительно помощи христианам Ближнего Востока, которые подверглись преследованиям от радикальных исламистов во время и после

событий «Арабской весны». Проанализированы выступления предстоятелей и представителей различных христианских церквей, которые отмечают критичность ситуации для христиан Ближнего Востока и настойчиво обращаются к мировому сообществу защитить христианство в колыбели своего возникновения. Освящены различные мероприятия и формы деятельности, которые могут помочь преследуемым христианам как в странах их проживания, так и на европейском континенте, куда они вынуждены эмигрировать в поисках убежища и спасения от радикальных действий исламистов и политики дискриминации местных властей.

Ключевые слова: церковная солидарность, христиане Ближнего Востока, преследования христиан.

Kerstyuk Z. Solidarity of Churches in Initiatives to Protect Christians in the Middle East. The article is devoted to the Christian solidarity in events and initiatives to help Christians in the Middle East who were persecuted by radical Islamists during and after the events of the Arab Spring. The article analyzes the speeches of the primates and representatives of various Christian churches, who note the criticality of the situation for Christians in the Middle East and persistently appeal to the world community to protect Christianity in the cradle of its origin. Various events and forms of activity are highlighted that can help persecuted Christians both in their countries of residence and on the European continent, where they are forced to emigrate in search of refuge and salvation from radical actions of Islamists and the policy of discrimination of local authorities.

Key words: church's solidarity, Middle Eastern Christians, persecution of Christians.

Вступ. Драматична ситуація християн різних конфесій у країнах Близького Сходу після подій «Арабської весни» не може бути поза увагою християнських церков, які здійснюють низку ініціатив у справі захисту переслідуваних та страждаючих через військові дії і політику дискримінації. Митрополит Епіфаній (Думенко) у зверненні з нагоди Міжнародного дня біженців порівняв долю і випробування сучасних вимушених біженців та переселенців зі Святою родиною, яка, як відомо, змушена була втікати від розправи Ірода: «У Священному Писанні не проста доля вимушених переселенців відображена на прикладі земних батьків нашого Спасителя: Пречиста Діва Марія та Йосип Обручник були змушені з Немовлям Ісусом тікати від царя Ірода до Єгипту. Тобто, вони теж були біженцями, без усталеного, впорядкованого життя, без власного дому і потребували тоді допомоги від інших людей. Цей приклад допомагає нам сформуванню належне ставлення до сучасних вимушених переселенців» [2]. Предстоятель Православної церкви України звертався передусім до вимушених переселенців із тимчасово окупованих територій Сходу нашої держави, але таке зіставлення цілковито підходить і до переслідуваних християн Близького Сходу, які разом зі своїми родинами вимушені просити притулку в інших країнах та покладатися на християнське милосердя і любов тих людей, які готові в їхніх постатях прийняти Ісуса Христа – переслідуваного та страждаючого.

Мета статті – дослідити різноманітні ініціативи християнських церков у захисті сучасних християн Близького Сходу.

Стан дослідження проблематики. Поставлена мета розвідки не була предметом окремих наукових робіт, тому покликатимемося на відповідні інформаційні джерела, сайти, в яких міститься інформація про ініціативи християнських церков щодо захисту переслідуваних співбратів по вірі під час та після подій «Арабської весни».

Основна частина. Православна церква не залишається осторонь від допомоги переслідуваним християнам у країнах Близького Сходу. Про це свідчать як прийняті документи, так і конкретні справи активної допомоги переслідуваним християнам. Так, на засіданні Священного Синоду РПЦ 30 травня 2011 р. було прийнято Заяву в зв'язку зростом проявів християнофобії у світі, де, зокрема, вказано: «Християни піддаються переслідуванням, стають жертвами нетерпимості та дискримінації у різних формах. <...> Наших братів і сестер убивають, виганяють із домівок, розлучають із рідними та близькими, позбавляють права сповідувати релігійні переконання та виховувати дітей згідно власної віри. На жаль, проявами християнофобії неможливо далі трактувати як окремі інциденти: вони набувають характеру стійкої тенденції в окремих регіонах світу» [3]. Звісно, що одним із таких регіонів є Близький Схід.

Руська православна церква займається допомогою переслідуваним християнам Близького Сходу, зокрема, у співпраці з Римсько-католицькою церквою, про що йшлося і під час зустрічі папи Франциска й патріарха Кирила в Гавані (12.02.2016) та в подальших ініційованих двосторонніх заходах [12, с. 6].

Один із способів допомоги переслідуваним є подолання в публічній сфері інформаційного вакууму навколо цієї теми, яка мало цікавить комерційні телеканали та інтернет-платформи: «Мета Церкви – пробудити увагу до складної ситуації християн серед представників влади і громадськості, спільнот інших релігій, у середовищі діячів культури та вчених. Постійна увага до цього питання є не тільки знаком солідарності для близькосхідних християн, але і підштовхує можновладців вдаватися до заходів із політичної та гуманітарної допомоги страждаючим» [12, с. 6].

РПЦ проблему гоніння християн постійно піднімає у високих і впливових міжнародних організаціях, як-от: ООН, ОБСЄ та ін. Внаслідок спільної праці РПЦ, Апостольської Столиці та Лівану 13 березня 2015 р. на полях XXVIII сесії в Раді ООН з прав людини було прийнято заяву «В підтримку прав людини християн та інших спільнот, особливо на Близькому Сході», яка стала імпульсом для міжнародних політиків активніше обговорювати та приймати дієві рішення щодо допомоги переслідуваним [12, с. 7].

У заяві «В підтримку прав людини християн та інших спільнот, особливо на Близькому Сході», яку підписали офіційні представники 65 держав, зокрема, говориться: «Існування багатьох релігійних спільнот перебуває під поважною загрозою. Особливо це стосується християн. У ці дні навіть саме їхнє виживання поставлено під питання <...> Мільйони людей були переміщені або вимушені покинути свої історичні землі. Ті, хто залишається у зонах конфліктів або на територіях, що контролюються терористичними групами, живуть під постійною загрозою порушення прав людини, репресій та жорстокого поводження. Як спільноти, так і окремі особи стають жертвами варварських актів насилля: їх позбавляють житла, виганяють із рідних земель, продають у рабство, вбивають, обезголовлюють та живцем спалюють. Десятки християнських церков і давніх святинь усіх релігій були знищені» [10].

Протягом років РПЦ організувала низку акцій, до яких активно долучалися також і мусульмани, з доставки гуманітарної допомоги на Близький Схід [4]. Особливо важлива участь мусульман у підтримці християн Близького Сходу: така рішучість сповідників ісламу виразно говорить про те, що справжня проповідь цієї релігії закликає до миру й милосердя, зокрема щодо тих, які переслідувані й страждають.

Руська православна церква долучалася також до підтримки християн-вірмен, діаспора котрих доволі численна на півночі Сирії, куди вони переселилися, рятуючи своє життя під час геноциду в Османській імперії у 1915 р. – однієї з найтрагічніших сторінок історії кривавого ХХ століття. Доволі впливова та помітна у світі вірменська діаспора надало розголосу «вірменському питанню» у Сирії в контексті антихристиянських переслідувань місцевого немусульманського населення.

Видання «The Economist» подає статистику, за якою в липні 2017 р. у Сирії залишилося менше 30 тисяч вірмен, більшість з яких мігрувала у Вірменію та не має наміру повертатися в країну проживання через страх за своє життя. Причому до військових дій у Сирії проживало від 60 до 100 тисяч вірмен, серед яких представники були навіть у парламенті, що свідчить про їхній вплив на політичне життя країни [13, с. 76, 77]. Відношення до вірмен зі сторони радикальних екстремістських угруповань було таким же, як і до інших християн – як до ворогів, яких треба або змусити перейти в іслам, або вигнати з місця проживання, або знищити фізично. Тут основним поставав чинник конфесійний, а не етнічний. І сирійських захоплених містах терористи знищували та профанували вірменські храми. Так, у місті Ракка вірмено-католицьку церкву пристосували під центр пропаганди. Подаються дані, що в Сирії 90 вірменських храмів були повністю або частково знищені [13, с. 78].

Руська православна церква намагається виступати в захист християн Близького Сходу, зокрема вірмен, у низці виступів на міжнародних форумах, у публікаціях на інформаційних ресурсах, переговорах і зустрічах із політиками, релігійними діячами. Було проведено чимало ініціатив разом із Вірменською апостольською церквою (Ечміадзинського й Кілікійського Католикосатів), а також вірмено-католиками [13, с. 79].

26 грудня 2016 р., у свято першомученика Стефана папа Франциск відзначив християнське свідчення та богословське значення сміливого сповідання віри співбратами в Іраці: «Це був приклад вірності Євангелії. Незважаючи на випробування та небезпеку, вони сміливо показують, що належать Христу» [16]. Єпископ Риму також додав, що сьогодні більше християнських мучеників, ніж у перші століття християнства [16]. Насправді, мартиролог ХХІ століття пишеться кров'ю тисяч сучасних свідків Ісуса Христа, котрі готові віддати за Нього своє життя. До речі, католики Німеччини обрали саме другий день октави Різдва Христового як «День молитви за християн, що зазнають переслідування та утисків» [8], акцентуючи на тому, що вірні сповідники Ісуса повинні завжди бути готові до несприйняття цим світом та виражаючи свою солідарність, молитовну й фінансову, зокрема, Церкві на Близькому Сході. Як відомо, католики і протестанти Німеччини є одними з основних донорів гуманітарних проектів для потребуючих спільнот у різних частинах світу, зокрема на Близькому Сході.

У щорічному посланні до представників дипломатичного корпусу папа Франциск 7 січня 2019 р., зокрема, відзначив: «Серед тих, хто постраждав від нестабільності, яка роками характеризує Близький Схід, це особливо християнські громади, що мешкали на

цих землях ще з апостольських часів, а впродовж століть сприяли їх зростанню та розвитку. Надзвичайно важливо, щоб християни мали місце в майбутньому в цьому регіоні <...> У той же час я висловлюю сподівання, що політичні органи влади зможуть забезпечити безпеку та все інше, необхідне для того, щоб вони продовжували жити в країнах, де вони є повноправними громадянами, і сприяти їх зростанню <...> На жаль, у ці роки Сирія та загалом весь Близький Схід стали полем бою для багатьох конфліктуючих інтересів. Окрім тих, що мають політичний та військовий характер, ми не повинні байдуже спостерігати за спробами розпалити ворожнечу між мусульманами та християнами» [14]. Як бачимо, захист миру на Близькому Сході всіма можливими й прийнятними способами є одним із пріоритетів Католицької церкви, з закликом чого і звертався папа до дипломатів усіх країн, що акредитовані при Святому Престолі.

9 лютого 2020 р. після недільної молитви «Ангел Господній» папа Франциск у короткій проповіді з балкону ватиканського Апостольського палацу серед найважливіших актуальних проблем у світі черговий раз закликав світову спільноту молитися та всілякими способами сприяти миру в змученій війною Сирії: «Із північно-західної Сирії й далі надходять болючі повідомлення, зокрема, щодо становища багатьох жінок і дітей, становища людей, змушених втікати задля воєнної ескалації» [11]. Святіший Отець апелював «до міжнародної спільноти та всіх залучених дійових осіб» максимально використовувати «дипломатичні засоби, діалог і переговори, в пошані до міжнародного гуманітарного права, для захисту життя та долі цивільного населення» [11].

Передусім, слід акцентувати увагу на розумінні солідарності як важливої частини християнської релігії, з чого й випливає, без перебільшення, обов'язок християн допомагати тим, хто терпить переслідування та перебуває в небезпеці. Підтримка потребуючих людей, не тільки християн, належить до основ християнського віровчення, що, зокрема, відображено у викладі Катехизму Католицької Церкви – основного компендіуму вчення Римсько-католицької церкви – про людську солідарність як вимогу та заповідь для всіх людей доброї волі. В артикулі 1939-му Катехизму Католицької Церкви читаємо: «Принцип солідарності, який також називається дружбою чи соціальною допомогою, є прямою вимогою людського і християнського братерства: “Головною широко розповсюдженою сьогодні згубною помилкою є забуття цього закону взаємної людської необхідності і любові, яка зумовлена спільним походженням і рівністю розумної природи всіх людей, до якого б народу вони не належали, та жертвою відкуплення, принесеною Ісусом Христом на вівтарі Хреста Своему Небесному Отцеві за гріхи людей”» [5, с. 453]. Це, в свою чергу, пов'язано з діяльністю в справі захисту та забезпечення миру (арт. 2304): «Пошана до людського життя та до його зростання вимагають миру. Мир – це не тільки відсутність війни, він не обмежується забезпеченням рівноваги сил супротивників. Миру на землі не можна досягти без захисту добра людей, вільного спілкування між ними, пошани до гідності людини і народів, постійної підтримки братерства. Він є “спокоем порядку”. Він є ділом справедливості і плодом любові» [5, с. 453]. Як бачимо, солідарна допомога нужденним і потребуєчим – у глибині сутності євангельської заповіді любові.

Тут ця заповідь глибоко ілюструється на прикладі біблійних текстів, які особливо актуальні для християн Заходу, які хоч і перебувають географічно далеко від Близького

Сходу, але повинні бути духовно пов'язані зі своїми переслідуваними братами і сестрами по вірі.

Викладені принципи важливі у служінні місіонерів, що потрапляють у чужі країни, зокрема при наражанні себе на небезпеки і труднощі: «коли ми входимо в нову культуру, нове покликання, – це місце є святим. І все те, з чим ми туди приходимо, мусимо залишити. Для цього треба мати відвагу. Так само як і в молитві. Як Мойсей приходив до Господа, він навіть взуття скидав. Тому що те місце було святим. Адже буває так, що, проповідуючи Благу Новину, можемо опинитися на боці не світла, а темряви. Якщо ти сліпий, то не можеш вести людей. Так само якщо ти знервований, злий, то не можеш сповідати людей. Тому що ти більше принесеш чогось поганого. Коли ти відчуваєш любов, милосердя, лагідність до людини, до суспільства, тоді йди і сповідай» [1]. Така місіонерська постава християнської сміливості й мужності особлива важлива у тих регіонах, де бачимо дискримінацію та переслідування християн, адже вірні часто прагнуть бачити у своїх пастирях певний приклад апостольського служіння.

Католицька соціальна доктрина (як лапідарне зібрання соціального вчення зі Святого Письма та численного корпусу документів Апостольської Столиці й римських понтифіків) окремо виділяє необхідність допомоги біженцям як жертвам переслідувань, репресій та воєнних конфліктів: «Принцип гуманності, вписаний у сумління кожної особи і кожного народу, містить обов'язок захищати мирне населення від впливу війни. “Мінімальний захист гідності кожної людини, який гарантує міжнародне гуманітарне право, часто порушують через воєнні чи політичні міркування, які ніколи не повинні брати гору над цінністю людської особи. Сьогодні ми усвідомлюємо необхідність відновити домовленості щодо гуманітарних принципів та зміцнити їх, щоб запобігти будь-яким звірствам і зловживанням”. Особлива категорія жертв війни – біженці, які через воєнні дії змушені кидати рідні місця і шукати притулку за кордоном. Церква не залишає їх, вона не лише надає їм пастирську опіку й матеріальну підтримку, а й захищає їхню людську гідність» [6, с.308].

Одним із найбільших ініціаторів допомоги переслідуваним християнам Близького Сходу є папа Франциск, який від самого початку свого понтифікату постійно наголошує на тому, що Церква повинна бути саме «Церквою для бідних». У Римсько-католицькій церкві щороку відзначається Всесвітній день мігранта, який у 2019-му році випав на неділю 29 вересня, коли на площі Святого Петра зібралися численні представники мігрантських спільнот та душпастирі, які займаються саме служінням мігрантам. Пригадуючи тексти із Книги Виходу та Книги Второзаконня про необхідність захищати сиріт, вдів та захожих, папа Франциск наголосив, що «ми повинні присвячувати особливу увагу чужинцям, як також удовам, сиротам й усім, кого в наші дні відкинуто немов непотріб. У посланні на цей 105-й Всесвітній день мігранта і біженця немов рефрен повторюється: не йдеться лише про мігрантів. Не йдеться лише про мігрантів. І це правда: не йдеться лише про чужинців, але про всіх мешканців екзистенційних околиць, які разом з мігрантами й біженцями стають жертвами культури відкинення. Господь вимагає від нас практикувати любов у ставленні до них» [9]. Цитуючи відому притчу про багача й убогого Лазаря, що прозвучала під час читання з Євангелії у ту неділю, Франциск, застерігаючи від небезпеки вподібнитися до євангельського багатія з його бажанням створити собі на землі рай і не помічати потреб інших людей, зазначив,

що «як християни ми не можемо бути байдужими перед обличчям трагедії старих і нових форм бідності, найтемніших форм самотності, перед обличчям трагедії зневажання та дискримінації тих, що не належать до “нашої” групи <...>, не можемо не плакати, не можемо не реагувати» [9]. Усвідомлюючи, як важливо постійно нагадувати кожному (як і самому собі) християнинові та всім людям доброї волі заклики до милосердя й відкритості любові, єпископ Риму сказав: «Любити ближнього означає відчувати співчуття до страждання братів і сестер, наближатися, доторкатися до їхніх ран, поділяти їхні історії, щоб конкретно виявляти Божу ніжність щодо них. Це означає ставати ближніми до всіх покривджених і покинутих на дорогах світу подорожуючих, щоби гоїти їхні рани й привести до найближчого притулку, де можна буде забезпечити їхні потреби. Цю святу заповідь Бог дав Своєму народові та запечатав її кров'ю Свого Сина Ісуса, щоби вона була благословенням для всього людства. Щоб ми могли разом ангажуватися у будівництво людського роду згідно з первісним задумом, об'явленим в Ісусі Христі, де всі є братами й сестрами, дітьми одного Отця» [9]. Так, не тільки кілька століть тому, коли створювалися тексти Старого Завіту, в яких Бог закликав до особливої опіки над біженцями, сиротами й вдовами, але й сьогодні відношення до цих вразливих категорій населення є тестом на право називатися справжніми християнами для представників усіх конфесій.

У цей же день на всім відомій площі Святого Петра папа Франциск відкрив монументальну композицію, присвячену мігрантам, виконану відомим канадським скульптором Тімоті Шмальцем, і наголосив: «Я бажав, щоб цей художній твір був поміщений тут, на площі Святого Петра, аби нагадувати всім про євангельське значення гостинності» [7]. Отже, тепер головна площа Ватикану демонструватиме паломникам і туристам не тільки величний фасад базилики Святого Петра, колонаду Дж.-Л. Берніні з постатями відомих святих, але й втомлені, принижені, залякані, переслідувані постаті мігрантів. Бронзовий пам'ятник є інтерпретацією слів із Послання святого Павла до Євреїв, 13,2: «Гостинності не забувайте, бо нею деякі, не відаючи, ангелів були вгостили». Скульптурна композиція «представляє велику групу мігрантів і біженців різних культурних і расових відмінностей, що походять з різних історичних періодів: від південноамериканських індіанців до євреїв, переслідуваних нацистами, аж до африканців, які втікають від нужди й голоду. 140 скульптур у натуральну величину щільно, пліч-о-пліч стоять на човні. Їхні обличчя позначені драмою втечі, небезпеки, непевного майбутнього. В середині цього неоднорідного натовпу людей підіймаються крила ангела, символізуючи наявність священного серед них. Скульптурна композиція інтерпретує віру в те, що священне можемо знайти в незнайомому, в цьому випадку – в біженцях та мігрантах» [7]. Як відомо, естетична функція мистецтва постійно відігравала важливу роль в інтерпретації біблійного послання. Новий твір образотворчого мистецтва унаочнює одну з основних проблем сьогодення – долю мігрантів та біженців, що через складні обставини у власних країнах повинні шукати кращої долі для себе й своїх дітей в інших державах, зазвичай покладаючись на допомогу інших, будучи позбавленими елементарних засобів до існування.

Важливою є робота Католицької церкви, зокрема Апостольської Столиці, на дипломатичному поприщі. Наприклад, 3-го жовтня 2019 р. відбулася зустріч папи Франциска з Державним секретарем США Майком Помпео, на якій акцентувалося на

необхідності й важливості «просування релігійної свободи у всьому світі, зокрема захист християнських громад на Близькому Сході» [15].

Висновки. Представники церков, зокрема їхні предстоятелі та ієрархи, як в Україні, так і світі, послідовно виступають із промовами, проповідями, повчаннями, документами, дипломатичними ініціативами, організацією релігійних та культурних заходів, спрямованих на отримання широкого розголосу як у суспільстві загалом, так і серед політикуму та бізнесу про переслідування християн Близького Сходу. Мета цієї роботи – організація різноманітних заходів та форм діяльності, котрі можуть ефективно та суттєво допомогти переслідуваним християнам як у країнах їхнього проживання, так і на європейському континенті, куди вони змушені емігрувати в пошуках притулку та порятунку від радикальних дій ісламістів і політики дискримінації місцевої влади. Біблійні образи й сюжети про переслідуваних і страждаючих повинні бути прикладом, заохоченням та віроповчальним унаочненням для християн України та Європи в ініціативності й дієвості допомоги Церкві Близького Сходу, а також її вірним, вимушено розпорошеним на чужину.

Література:

1. *Бабенко, О.*, Дзюдо за брамою монастиря. Спортсмен і правозахисник о. Віталій Осмоловський про те, чому став єзуїтом. Доступно: http://jesuits.org.ua/2019/07/23/%d0%b4%d0%b7%d1%8e%d0%b4%d0%be-%d0%b7%d0%b0-%d0%b1%d1%80%d0%b0%d0%bc%d0%be%d1%8e-%d0%bc%d0%be%d0%bd%d0%b0%d1%81%d1%82%d0%b8%d1%80%d1%8f?fbclid=IwAR0FFfGWqPQTJpVI_LtoPcT-u0R58wF_6ZuDyCKRUZW7YZ5qQTF9ef9T5a4
2. *Епіфаній*, митр. Завтра світова спільнота відзначатиме Міжнародний день біженців. Доступно: <https://www.facebook.com/epifaniy/posts/2630012223880997>
3. Заявление Священного Синода Русской Православной Церкви в связи с ростом проявлений християнофобии в мире. Доступно: <http://www.patriarchia.ru/db/text/1498832.html>
4. *Иларион (Алфеев)*, митр. Волоколамский. Доклад на международном форуме християнских журналистов «Християнство в современном мире». Доступно: <http://www.hilarion.ru/study/doklad-mitropolita-volokolamskogo-ilariona-na-mezhdunarodnom-forume-khristianskikh-zhurnalistov-khri.html>
5. Катехизм Католицької Церкви (2002). Синод УГКЦ. 772 с.
6. Компендіум соціальної доктрини Церкви (2008). Київ: Кайрос. 549 с.
7. *Короткова Л.*, СНДМ. Папа урочисто відкрив монументальну скульптуру, присвячену мігрантам. Доступно: <https://www.vaticannews.va/uk/pope/news/2019-09/papa-vidkryv-monumentalnu-skulpturu-prysvyachenu-migrantom.html?fbclid=IwAR1UYMDzLiH5gljQvr0ZTjMCZOtCcbSdAm0rz8aKsFMDLkpIXcoKozImzqU>
8. *Коцур Т.*, о. ЧСВВ, Німеччина: День молитви за переслідуваних і утиснених християн. Католики Німеччини моляться за переслідуваних братів і сестер у вірі. Доступно: https://www.vaticannews.va/uk/world/news/2019-12/nimecchyna-den-molytvy-za-peresliduvanyx.html?fbclid=IwAR2mHLzWj1PONkR-C33yVrLRwE_bx_k0JEuyIWeFD7t_rQluZpuG4oSbt14
9. *Коцур Т.*, о. ЧСВВ, Папа: Християни не можуть бути байдужими до старих і нових форм бідності. Доступно: <https://www.vaticannews.va/uk/pope/news/2019-09/propovid-papy-29-veresnya-2019-den-migranta.html?fbclid=IwAR0iOC7zYVf8IU0qswKTqEMaTH7h11PQGKIweJ6pbnO1f7IZo4F-4NHUHE>

10. На сессии Совета по правам человека ООН впервые принято заявление в защиту христиан Ближнего Востока. Доступно: <https://mospat.ru/ru/2015/03/18/news116667/>
11. Папа Франциск знову закликає захистити цивільне населення в Сирії. Доступно: https://kmc.media/2020/02/09/papa-francysk-znovu-zaklykaye-zakhystyty-cyvilne-naselennya-v-syriyi.html?fbclid=IwAR26M8yo3S32w21D3iXc3WkhtTzyUWcCr9hcd0WPbpRHBVVPJt4x_SUoQ0c
12. Сафонов, Д. В. (2017). Инициативы Московского Патриархата, направленные на защиту преследуемых христиан Ближнего Востока // Межрелигиозный диалог и его роль в деле защиты христиан Ближнего Востока и Северной Африки от преследований: сборник научных статей / под ред. свящ. Д. Сафонова. Москва: Познание, с. 5–11.
13. Совгиря, Я. В. (2017). Российско-армянская деятельность в защиту преследуемых христиан в Сирии. Межрелигиозный диалог и его роль в деле защиты христиан Ближнего Востока и Северной Африки от преследований: сборник научных статей / под ред. свящ. Д. Сафонова. Москва: Познание, с.75-89.
14. Francis, pope, To the members of the diplomatic corps. Available at: <https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2019-01/pope-francis-address-to-diplomatic-corps.html>
15. Hadro, M., Mike Pompeo meets Pope Francis to discuss religious freedom, Middle East Christians. Available at: <https://catholicherald.co.uk/mike-pompeo-meets-pope-francis-to-discuss-religious-freedom-middle-east-christians/>
16. Püllella, Ph., Pope pays tribute to Iraqi Christians persecuted by Islamic State. Available at: <https://www.reuters.com/article/us-christmas-season-pope-iraq/pope-pays-tribute-to-iraqi-christians-persecuted-by-islamic-state-idUSKBN14F0QA>

УДК 264-914 : 81'272

Ян Ци

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

РОЛЬ МОВИ В ЕТНОКОНФЕСІЙНІЙ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ

У статті представлено значення мовного фактору в етноконфесійній ідентифікації сучасних українців. Досліджено впровадження сучасної української літературної мови в богослужбову практику українських церков, зокрема православної традиції. Проаналізовано кореляцію між процесом зміцнення авторитету державної мови у побутовому спілкуванні українців та її використання у конфесійному стилі. Висвітлено конфесійні базові відмінності мовної практики різних християнських церков в Україні, детерміновані особливостями конфесійної культурно-політичної орієнтації й мовної політики, що обумовлено засадами інтерпретації загальнохристиянського біблійного розуміння Слова. Розкрито важливість конфесійної мови у культурі українського народу.

Ключові слова: *етноконфесійна самоідентифікація, українська богослужбова мова, українське християнство, релігійна мова, сакральна мова.*

Ян Ци. *Роль языка в этноконфессиональной самоидентификации. В статье представлено значения языкового фактора в этноконфессиональной идентификации*